

VOJENSKÉ ROZHLEDY

V. J. HAUNER:

Vojevůdce Ludendorff.

(Pokračování.)

VIII. Dohodová ofensiva na jaře 1917.

Shrnuli jsme poslední situaci na západní frontě v ten smysl, že Dohoda od Sommské bitvy získala převahu početní i technickou. Dokud se ruská fronta držela, bylo tedy třeba využít této převahy k promyšlenému útoku, neboť nebylo naděje, že by Německo — nebo v širším slova smyslu ústřední mocnosti vůbec — takovým soustavným útokům na dlouho odolalo.

A vskutku na konferenci v Chantilly, konané 16. listopadu 1916, kdy Joffre byl ještě generalissimem francouzským na západní frontě, bylo usneseno: „Aby nepříteli vyrvaly iniciativu operací, armády koalice budou hotovy zahájit celkovou ofensivu od první polovice února 1917.“ Víme, že Ludendorffa ani nenapadlo na jaře 1917 pustit se do ofensivy; naopak že čekal na výsledek ponorkové války a proto francouzský plán bylo možno zahájit kdykoli ve vhodném okamžiku. Plán ten sestavil Joffre všeobecně již dne 27. listopadu; Francouzi měli útočit od 1. února počínajíc mezi Sommou a Oisou, Angličané mezi Bapaume a Vimy, od 20. února pak měla se připojit střední skupina mezi Remeši a Pontavertem v Champagni. Dne 16. prosince byla stanovena též taktická forma útoku na základě zkušeností verdunských a sommských. Všechny útoky měly hned na první ráz proniknout až do nepřátelské dělostřelecké linie, aby Němci byli zbaveni svého nejučinnějšího obranného prostředku, těžkého dělostřelectva. Úmysl byl rychlým průlomem roztrhnouti německou frontu dříve, než by došly nepřátelské posily. Tak měla posílní válka, která nebyla ničím jiným, než jednou z forem strategie unavovací (guerre d'usure, Ermattungsstrategie), býti vystřídána zase válkou pohybovou na podkladě strategie ničivé (guerre d'annéantissement, Niederwerfungsstrategie). Neboť Dohoda se bála, jak se pak ukázalo, vlivu déle trvající ponorkové války na psychu svých mass.

Ale Joffreovi nebylo už souzeno provést tuto myšlenku, která byla jeho. Neboť 12. prosince byl ve vrchním velitelství vystřídán gen. Nivellem, jenž se byl osvědčil u Verdunu jako útočník. Nechci rozhodovat, byla-li změna šťastná; je jisto, že Joffre nebyl takovým Cunctatorem, za jakého byl prohlášován, a Nivellova „Draufgänger“, která se osvědčila u Verdunu, nemusila mít úspěch na jiné větší frontě a za jiných podmínek, kdy Němci se už také leccemu přiučili. Nivelle sice přejal po Joffreovi všechny přípravy a instrukce, ale chtěl rozšířit frontu útoku o Chemin des Dames. Také útoky na Sommě a na Aisně neměly jít za sebou, nýbrž současně. Návrh Nivellův byl tento: Napřed Angličané měli narovnat svou zahnutou frontu. U Vimy měla útočit I. armáda; III. a V. měly pak zmenšit pytlovitě postavení mezi

Arrasem a Bapaume. Na Aisně se měla ofensiva rozšířit od Vailly k Remeši. A aby úspěch byl úplný, bylo na poradách konaných v Calais dne 26. a 27. února stanoveno, co mělo být na západní frontě už dávno: anglický maršálek podřízen francouzskému generálu a tím pro nastávající operaci provedena jednota velení. Angličané v té věci projevíli porozumění pro důležitost okamžiku; p. Lloyd George se tehdy ukázal skutečným státníkem.

Píšu o těchto věcech poněkud obšírněji, poněvadž dubnová ofensiva, která se nezdařila tak, jak Nivelle předpokládal, stala se pak terčem útoků se strany různých politiků, jak ještě uvidíme. Je to zajímavý a zároveň poučný příklad, jak se politika do vojny plést nemá.

Poněvadž gen. Pétaín, který byl velitelem skupiny rezervních armád, vyslovil pochybnosti o tom, že bude možno takovou ofensivu provést, svěřil Nivelle přípravu pro ni gen. Michelerovi, jenž velel skupině armád, které se měly účastnit (V. Mazel, Vl. Mangin, X. Duchesne). Nivellův cíl byl: prvním útokem vzít celou německou linii až inkusive postavení dělostřelectva. Konečný výsledek měl být: dostat co nejrychleji gros vojska k severu po ose Craonne—Guise. První nepřátelská linie měla být vzata ve třech hodinách, druhá měla padnout po dalších třech hodinách; celá akce měla být provedena první den neb nejpozději druhý den dopoledne. Měla být vzata linie za pahorky ovládajícími severní břeh Ailetty, dosahující planiny Laonské na severu a jdoucí na východ za Brimont. Gen. Mangin žádal za tím účelem velmi silnou artilerii, aby mohl zkrátit co nejvíc přípravu a tedy působit překvapením; upozornil také na vhodnou volbu seasons, by se co nejvíc uplatnily kontingenty koloniálního vojska. Bylo také třeba při tomto návratu k pohybové válce, jež upadla téměř v zapomnutí, učinit jistá opatření, na příklad dáti pěšáků lehčí výstroj, připravit zásobovací kolony, postup těžké artilerie, upravit komunikace a p.

Dne 4. března oznámil Franchet d'Esperey, který převzal po Fochovi, tehdy upadlém v nemilost, severní skupinu armád, že nepřítel připravuje ústup asi o 20 km — byl to Alberichův pohyb, o němž jsem se zmínil posledně — Nivelle chybil, že nedal ústup ten rušití ihned, nýbrž teprve 14., kdy Němci byli s přípravami už hotovi — vskutku dne 16. začli ustupovat podle plánu a Francouzi pak už jen málo pořídili a nežískali téměř kořisti. Kdyby byli vážně rušili ústup zejména v okamžiku, kdy táhla těžká artilerie, mohli způsobit Němcům porážku.* Ale přes všechny výhody, které německý ústup měl strategicky, a o nichž jsme předešle promluvili, měl jednu velikou chybu: Němci se dostali totiž příliš do zadu. Když pak na jaře 1918 začli svou ofensivu, pokročili sice o 40 km, ale nedostali se ani do Amiensu, ani do blízkosti pařížských tvrzí, tedy do míst strategicky výhodných, ba nutných ke konečnému úspěchu.

Přes to, že Hindenburgův ústup zmaťl Francouzům rozpočet, trvala nejvyšší válečná rada na tom, aby se podle plánu začalo s ofensivou počátkem dubna.

Dne 20. března padl po útocích na ministra války Lyautey kabinet Briandův a jeho nástupce Ribot vzal za ministra války p. Paula Painlevého, vynikajícího matematika a politika blízkého socialistům. P. Painlevé má v sobě ducha kontradikce — dnes potírá Einsteinovu teorii relativity — a postavil se hned proti nejvyššímu veliteli, jehož způsobu válčení už dříve byl odpůrcem. Nevěřil v možnost ofensivního vítězství a byl pro vyčerpávající válku; pokud v tom hrály úlohu jisté směry mezi socialisty rozšířené, které se pak nazývaly „defaitismem“, nechci zde vyšetřovat. Jisto jest, že za ním

* Srv. gen. Mangin: *Comment finit la Guerre*. Paris 1921.

stála celá strana „protiofensivní“; ministr neopomenul také všechny důvody proti ofensivě sbíratí ve zvláštní akta. I mezi generalitou bylo dosti těch, kdož nevěřili v bezprostřední účinek průlomové akce Nivellovy. P. Painlevé si dal o všech těchto věcech podrobně referovat, přiklonil se pak vždycky k mínění, které bylo proti ofensivě. Ptal se též Angličanů, kteří však byli s Nivellem pro rychlý, energický úder. Podle Nivellova plánu měli jej sami zahájit 8. dubna. Dne 3. dubna, pět dní před ofensivou, Painlevé na schůzce válečné rady opět projevil pochybnosti stran ofensivy; Nivelle však ho ubezpečil, že věří v rychlý postup a úspěch — Micheler měl za 3 dny postoupit o 30 km na Serre. Zůstalo tedy při ofensivě. Tu najednou Messiny, brigádní velitel, bývalý ministr války, se dostavil k Ribotovi a podal mu notu, která prý tlumočila mínění nejlepších generálů a Michelera samého a žádala odeslání 8 francouzských divisí na pomoc Itálii do Trentina a omezení ofensivy, jež prý může mít jen velmi nepatrné výsledky. Následek toho byl, že prezident republiky svolal 6. dubna mimořádnou válečnou radu do Compiègne, hlavního stanu francouzského, již se účastnili všichni skupinová velitelé a vojenští ministři, vyjímaje Foch, který byl poslán na rychlo do Itálie vyšetřit tamější stav věcí. Nivelle se znovu vyslovil pro ofensivu, všichni ostatní generálové rovněž, i Micheler byl pro nejrychlejší zahájení, toliko o konečném výsledku různila se mínění: Nivelle stále věřil v rozhodnutí, Pétain sice věřil, že se průlom podaří, ale nevěřil, že bude dosti sil využítí ho. Nivelle vida, že je proti němu v generalitě i ve vládě silná oposice, podal svou demisi, byl však prezidentem uprošen, aby ji odvolal, poněvadž všichni prohlásili, že v tom okamžiku nelze měnit velitele.

O compiégnské poradě nebyl sepsán žádný protokol, víme však některé podrobnosti, které byly řečeny před vyšetřovací komisí v červenci 1917, po nezdařené ofensivě: Pétain sám prohlásil na ní: „Vláda, ač měla moje a jiných odchýlná mínění, přešla přes ně. Ji tedy připadá hlavní zodpovědnost.“ Většina účastníků konference považovala Nivellovy instrukce za neproveditelné, Nivelle však prohlásil, že pouze polovičatou bitvu nesvede a připustil prý sám, že zastaví operace, budou-li do 24 hodin po zahájení výsledky nerozhodné a ztráty příliš těžké. Všichni generálové byli pro ofensivu a žádný ze skupinových velitelů nechtěl na schůzce mluvití proti Nivellovi. Pan Painlevé ve svém spise tvrdí však, že nemluvilí proto, že dostali rozkaz nemluvití.* Ale celkem uznáno ve vyšetřující komisí, že vláda sama na konec ofensivu stanovila; ovšem schůzka z 3. dubna podkopala důvěru podvelitelů v chefa, který byl takto citován na rozklad subalterního velitele, aby věc dávno přijatou znovu hájil ve válečné radě. To nebyly ovšem šťastné auspice pro nadcházející akci.

A aby míra byla dovršena, Němci dne 5. dubna našli u zajatého francouzského důstojníka celý Nivellovův plán ofensivy. Francouzský generalissimus, ač se o tomto prozrazení ihned dověděl, nezměnil však v ničem svých dispozic, a tedy Ludendorff mohl ofensivu očekávatí připraven.

První dohodový úder nastal u Arrasu dne 9. dubna. Angličané, kteří se poučili z verdunských operací, jež velmi pozorně studovali, měli první den rozhodný úspěch. Falkenhausenova VI. armáda byla vysazena prudkému útoku. Její „zábroč“ divise, umístěné v druhé a třetí linii, nebyly dosti blízko fronty a tak frontové divise se daly 9. dubna tanky a pěchotou povalit. Angličané vzali již dopoledne celou první německou linii, vnikli na některých místech až 6 km hluboko, takže se dostali až do dělostřeleckého postavení, ukořistili 100 děl a zajali na 11.000 mužů. Vimy padlo následujícího dne, Angličan

* O této otázce ofensivy 1917 existuje už celá literatura: Vedle knihy Manginovy cituji aspoň: Painlevé: *La vérité sur l'offensive du 16. avril 1917*, Paris 1919; Cuvrieux: *L'offensive de 1917 et le commandement du général Nivelle*, Paris 1919.

vzal celou druhou linii a 11. začal útočit i na třetí. Padlo Monchy a den po té výšiny ovládající Vimy, ale dělostřelecká příprava tohoto útoku nebyla dostatečná; generál Allenby pronikl sice podél Scarpy a rozvinul již své jezdeckto, aby obklopil baštu, jejíž střed tvořilo Monchy, ale jezdeckto vzalo jen Monchy, pak bylo zaraženo hnízdy kulometů, jež nebyla dělostřelectvem zničena. Bojovalo se prudce o Bullecourt a po krutých bojích padly 13.—14. dubna též Givenchy, Angles a Liévin. Kdyby Angličané byli v útocích vytrvali, byla německá strategická situace neudržitelná, poněvadž Němci neměli dosti rezerv a musili jich šetřiti pro hlavní francouzské útoky, jež měly teprve začít dne 14., pro špatné počasí (které se ostatně ani v příštích dnech nezměnilo) však byly odloženy na 16. dubna. Anglický útok byl míněn pouze jako diverse, francouzský na Aisně a v Champagni jako hlavní akce; ve skutečnosti však anglický se lépe podařil než francouzský. Kdyby Angličané byli měli u setnin a praporů, kteréžto jednotky měly největší zásluhu o úspěch, cvičenější důstojníky, kteří by byli na svůj vrub využili situace* a kdyby byl Nivelle dovedl kořistiti z anglického úspěchu, byl by sice ne podle svého plánu, ale přece jen podle svého přání již v dubnu 1917 rozhodl celou kampaň. Neboť úplný průlom u Arrasu byl pouze otázkou 1—2 dnů dalších útoků a německá fronta byla by bývala povalena od západu místo z jihu. Ale Nivelle — a to je podle mého názoru jeho hlavní vinou — toho nepochopil; zanedbal anglický úspěch, jenž vznikl překvapením Němců, kteří počítali s hlavním nárazem na Aisně a v Champagni, a trval s umíněností na průlomu francouzském, který se nepodařil, poněvadž Němci naň byli připraveni.

Francouzská ofensiva, jejíž pěchotní útoky začaly dne 16. dubna po dělostřelecké přípravě, která trvala příliš dlouho (10 dní) pro špatně organizovanou službu nastřelovacích letadel a tedy ztratila na účinnosti, se nezdařila podle přání vrchního velitele. Již dne 14. Franchet d'Esperey se pokusil o Siegfriedovu linii u St. Quentin. Ale, jak praví Mangin, VI. francouzská armáda nedostala dostatečného počtu těžkých děl, aby ji zničila na levici, a dosti dalekonosných děl, aby připravila svůj útok na pravici; dne 16., když pěchota začala útočit a vzala německou první linii na celé útočné frontě, odňal Micheler Manginovi celou artilerii 1. sboru, tři skupiny 155 mm houfnic a večer mu vzal ještě všechny rezervy, čímž jeho další postup znemožnil. Armáda V. (Mazel) postoupila na pravici a ve středu asi o 2 až 5 km, ale tanky zklamaly, majíce vzíti třetí německou posici. Tehdy pěchota ještě s nimi neuměla dobře spolupracovati, vozy byly přetíženy petrolejem, jenž se vznítíl od německých granátů dopadajících na ně velmi přesně, poněvadž německá palba byla řízena z pozorovatelův nedostatečně zničených, a tanky se pohybovaly velmi pomalu. Levice armády Mazelovy zarazila se na plateau craonnském, některé oddíly Manginovy dospěly k Ailette, ale na craonnském plateau německé kulomety dobře ukryté spustily pekelnou palbu a Francouzi musili zpět. Ve středu byl postup lepší, ale pomalý; vlevo byl brzy zaražen a dokonce některé oddíly vrženy i za původní linii, odkud vyšly.

Den 16. dubna skončil tedy sice úspěchem, ale ne bleskovým, jak si jej Nivelle představoval; hlavní překážkou postupu byly nepřátelské kulomety, skrytě umístěné, a to, že moment překvapení prozrazením útoku byl vyložen. Ve 24 hodinách průlom se nezdařil; nebylo získáno toho, co slíboval generalissimus; jeho odpůrci tedy naň nalehali, aby v útocích nepokračoval. Nivelle skutečně také 17. ráno poručil zastavit útok VI. armády na sever a pokračoval pouze v útocích

* Srv. Balck: Entwicklung der Taktik im Weltkriege, Berlin 1920, str. 97.

V. armády na severovýchod. Ale střed Manginův, dostav rozkaz pozdě, pokračoval ještě v útoku na čáře Bray—Ostel, Němci ustoupili na frontě Vauxaillon—Laffaux jsou pronásledováni, tvrz Condé vzata. Od 17. gen. Anthoine (IV. armáda) ze skupiny Pétainovy útočí na massif Moronvillerský a vezme Einemovi rozhodující výšiny, ale dále se nestane nic; Einem jako Boehn vykonali svou povinnost, Ludendorffovy taktické dispozice v bitvě obhajovací se osvědčily; francouzská pěchota měla veliké ztráty a německá defensiva zvítězila tentokrát nad francouzským elanem. Ludendorff jako taktik opět triumfoval nad Nivellem, jehož plán — obchvátit s obou stran německý střed mezi Laonem a Auberive — byl strategicky velkolepý, ale takticky špatně proveden.

Francouzské ztráty byly velmi těžké, ale v prvním okamžiku snad byly i přeháněny. Painlevé tvrdí, že činily 33.000 padlých a 84.000 raněných, Mangin je oceňuje pouze na 15.000 padlých a 60.000 raněných, ale počítá se dalších 20.000 ztracených, z nichž ovšem mnozí byli pouze zajati. Nicméně ztráty nerozhodují v posuzování operace; kdyby se bylo vskutku podařilo zlomit německý odpor, nebyly by žádné ztráty bývaly příliš těžké, zejména pomyslíme-li, že válka byla by se zkrátila nejméně o rok. Jde jen o to, zda Nivellova ofensiva mohla vésti k tomuto výsledku. Že k němu nevedla rázem, bylo patrné již 17. dubna, ale nebylo patrné, nebude-li úspěšná přece, promění-li se z nepodařené ofensivy bleskové v ofensivu po etapách. Když nebylo možno nepřítele povalití rázem, bylo snad lze jej vyčerpatí povlovně, jako se stalo pak roku 1918. Tehdy sice nebylo dosud ve Francii Američanů, ale také Němci byli upoutáni na ruské frontě a Itálie byla v plné síle; ponorková válka teprve začala působit. Jestliže tedy ofensiva na západní frontě mohla vésti k cíli, bylo by bývalo neodpuštělné zastavit ji, třeba se nezdařila tak naponejprv, jak si Nivelles sliboval. Dne 19. a 20. byly nové porady mezi vládou a Nivellem a rozhodnuto pokračovat v ofensivě; armáda X. (Duchesne) nastoupila nyní mezi V. a VI. na plateau Craonnenské. Ale příštího dne Micheler, jemuž zbyly pouze 4 pěchotní divise jako reserva, oznámil, že nemá dosti prostředků, by pokračoval v ofensivě na sever. Painlevé tvrdí, že Nivelles vypracoval tedy 21.—22. nový plán operační, podle něhož Micheler se měl omezit na dobytí Brimontu, tedy vyprostit Remeš, dále překročit pahorky moronvillerské a obsadit úplně Chemin des Dames. Strana nepřátel Nivellových vystoupila zase proti tomuto plánu: jakýsi mladý poslanec, jenž sloužil u štábu jednoho sboru, zakročil u Poincarého, aby operace na Chemin des Dames byla zakázána; Painlevé sám si dal od Mazela vyložiti operaci proti Brimontu. Mazel oznámil, že bude vyžadovati asi 60.000 mužů, ministr však špatně porozuměl a domnívá se, že operace si vyžádá 60.000 ztrát, svolal honem ministerskou radu a jmenovav Pétaina chefem hlavního generálního štábu, poručil mu prostudovati všechny operační plány Nivellovy a referovati o nich. Pétain byl přívrženec ofensivních nárazů s omezenými cíli, tedy války vyčerpávací, nesrovnával se s Nivellem v základních názorech o tom, jaké strategie třeba užiti. Painlevé se ptal také Angličanů; maršál Haig odpověděl již 19. dubna, že přerušiti operace nyní bylo by nerozumné, že naděje tohoto roku jsou velmi dobré a stálo by víc lidí i peněz, kdyby ofensivní operace byly zastaveny, byl však 26. povolán znovu do Paříže ke konferenci s Ribotem a ministrem války, kteří přece chtěli zastavit ofensivu. Anglická vláda však byla proti tomu a naléhala na svolání nové konference odborníků.

Zatím 29. dubna večer dostal Nivelles telefonický rozkaz Painlevého, aby zastavil operace proti Brimontu, jejíž ztrát se ministr bál. Nivelles sice

odpověděl, že operace již začala, ale na pokyn ministrův, který mu oznámil odchylný názor Pétainův, sešel se s tímto následujícího dne a po rozmluvě s ním skutečně omezil útok na prostor mezi Berry au Bac a Brimontem exkluzive. Následek toho byl, že Francouzi zmocnivše se dvou důležitých posic byli z nich 4. května opět vyhnáni, poněvadž Němci držíce Brimont dále vpadli jim při tom v bok. Tím všechny ztráty byly bezúčelné a francouzského vojska se zmocnila nechuť k dalším akcím podobného druhu.

Dne 4. května byla ministerská rada anglo-francouzská v Paříži. Účastnili se jí vedle obou premiérů a francouzských ministrů Painlevého, Lacaze, Bourgeoise, velitelé Nivelle, Pétain, de Margerie, též generálové Haig, Robertson, Morris, admirál Jellicoe a lord Cecil. Lloyd George velmi vřele mluvil tam pro ofensivu a ukázal v pravdě státnického ducha; nechtěl, aby se vláda zabývala posuzováním strategie, k němuž nemá schopnosti ani práva; stačí, rozhodnou-li se generálové; není potřebí, aby vládě byly oznamovány detaily o datech, počtu zúčastněných a děl, ztrátách atd. „Ztráty jsou velmi citelná věc, ale není možno se jim vyhnouti, vedeme-li válku. Zajali jsme dosud 45.000 Němců, ukořistili 450 děl a 800 kulometů, obsadili přes 200 km² území. Kdyby nepřítel byl získal tento úspěch, co by o tom namluvil!“

Logika tato byla zcela správná, ale ve francouzském ministerstvu války měli už jednou strach a báli se dávatí dále v sázku lidské životy. Ofensivu nezakázali, ale co horšího, snažili se ji omezovati nařízeními, která musila podkopat autoritu generalissimovu a učinit jeho plány illusorní. Britská ofensiva na Scarpě pokračovala; v Champagni německý protiútok odražen 23. dubna armádou Anthoinovou, jež vzala horu Cornillet, pak 4. května massif craonnský a příštího dne mlýn Laffaux; bylo by bývalo třeba tento úspěch jen doplnit další ofensivou k Ailette; armáda X., která zůstala nečinná, utrpěla těžší ztráty, než IV. armáda, jež útočila. Ale tu Painlevé, ač Angličany 4. května ubezpečil o své vůli k ofensivě, učinil rázem konec Nivellově strategii: Dne 10. května žádal ve válečném výboru Nivella, aby se vzdal velitelství, a když generál odepřel, ukázav na to, že v tomto okamžiku jeho demise by byla velkým triumfem pro nepřítele, Painlevé sám pohrozil odstupem, a poněvadž premier se s ním stotožnil, ministerská rada generalissima prostě sesadila a nahradila dne 15. května gen. Pétainem, jenž byl Painlevému persona grata. Za čefa štábu přidán mu Foch, jenž od té doby je vlastně chefem generálního štábu celé spojenecké armády.

Nivelle byl nazván, hlavně socialisty, „buteur du sang“. Je pravda, že jeho velkonoční ofensiva si vyžádala více ztrát, než kterákoli operace do té doby. Ale jeho operační myšlenka byla správná a také správná byla by bývala strategie posloupných úderů kladiva, kterou chtěl provádět po nezdaru svého průlomu 16. dubna. Německá armáda se vskutku rychle vyčerpávala. Dne 1. dubna Němci mimo frontu 52 divisí, které dosud nebyly zasazeny. Dne 22. dubna měli jich pouze 16, dne 25. už jen 12 a dne 4. května byly všechny jejich rezervy engažovány. Ovšem že Nivellovi veliký průlom se nepodařil, ale dosud 30 dohodových divisí bylo neporušeno. Francie měla na frontě 1. dubna asi 3 miliony mužů. Zbýval jí ještě celý ročník 1918 a zbytky neodvedených z předešlých let, celkem asi 300.000 mužů. Vedle toho bylo v posledním roce na 700.000 mužů odvedeno z fronty pro práce ve vnitrozemí, kteří z velké části by se byli mohli poslati zpět. Painlevé ovšem o tom nechtěl ani slyšet a teprve když nový generalissimus pohrozil demisí, zastavil tuto demobilisaci. Francie tedy měla prostředky pokračovat v ofensivě v souhlase s míněním anglických generálů. Poněvadž pak Dohoda měla celkem 178 divisí na západní frontě, kdežto Němci jen 150, bylo patrné, že další

ofensiva byla by posloupně vyčerpala německé síly, v čemž také všichni generálové s Nivellem souhlasili.

V čem Nivellem chybil, byla taktika. Francouzi v té době příliš váhy přikládali své dělostřelecké přípravě. Domnívali se, že palba nepřetržitá po několik dní musí zničit každý odpor v prostoru postřelovaném, a nepočítali s tím, že v jámovém poli jsou právě velmi vhodné úkryty pro kulometová hnízda, která přetrvají i několikadenní zničující palbu. A tak, když pěchota vyrazila k zteči, setkala se s neočekávaným odporem německých kulometů, kterých nedovedla, nemajíc k tomu tehdy ještě zvláštních pomůcek, rychle zlomiti. Tím se stalo, že pohyblivá palebná přehrada, za kterou měla bezprostředně následovati, jí zatím utekla, a pěchota se viděla napadena německými zálohami („zákročnými“) na místě, kde neměla pomoci své artilerie. V tom se osvědčil Ludendorffův bystrozrak, jenž tuto situaci správně předvídal, a podle ní zařídil svoje obranné reglement.

Ale přes to před katastrofou na jaře 1917 zachránila ho, jak sám přiznává, toliko ruská nečinnost. Ruská armáda, kde „prikaz numer pervyj“ odstraňující základy vši kázně, to jest účtu vojska k nadřazenému, začal působiti, nebyla schopna pomoci spojenci v kritické době a když konečně Rusové začali v červenci útočit, byla francouzská armáda zase dočasně demoralisována. Neboť politika Painlevého, jenž podryl autoritu generalissimovu svými opačnými rozkazy, otvírala ve francouzské armádě i veřejnosti brány defaultismu, který, podporován jsa z Německa, šířil se vůči hledě. Němci měli ovšem zájem na tom líčiti francouzské ztráty jako katastrofální a mluvíti o zoufalém stavu francouzské armády. Pétain musil po několik neděl úsilovně bojovati proti vzbouřencům v armádě, kteří sice nešli tak daleko jako Rusové a zachovali aspoň účtu k důstojníkům, ale hovořili o neschopných generálech, kteří dávali masakrovat vojáky, a o blahobytu v zápoli, kde dělníci vydělávají 15—20 fr. denně. Nač za tohoto stavu věci dále bojovat? Nebylo by lépe jíti domů, jak to radili lidoví komisaři také v Rusku? Teprve koncem června, když vláda konečně uznávši vážnost situace dala Pétainovi plnou moc, aby revolty drakonicky potlačil, začala se armáda vraceti opět do bývalého stavu. Ale větší ofensivy se s ní její vůdcové přece dosud neodvážili, ač by to bylo bývalo Rusům velice prospělo. Tak jak věci byly, mohl Ludendorff, využívaje výhod vnitřní linie, zesilovat francouzskou, ruskou neb italskou frontu podle potřeby, a na tom také se zakládala jeho strategie až do konce r. 1917.

Jestliže francouzská armáda byla po nezdaru z dubna odstraněna, zůstali Angličané dále bojechtivi. Sir Douglas Haig dokonce se pokusil sám o rozhodující úder u Ypres 7. června. Jeho plán byl, útokem v oblouku wytschaetském odříznout německou IV. armádu (v. Arnim), zahnat ji do moře a zmocnit se ponorkové základny; jeho strategie byla diktována strachem před ponorkovým nebezpečím, jež tehdy ještě rostlo. Wytschaetský oblouk byl sám sebou strategický nevýhodný a Ludendorff uvažoval o tom, zda by nebylo vhodnější opustit jej a zaujmout postavení na těživě. Ale na žádost IV. armády (v. Arnim), která věřila, že jej udrží, neučinil tak.

Angličané však vyhodili u Wytschaete ohromné podkopy a tím umožnili své pěchotě vniknouti do německé linie; překvapená vojska ustoupila na tětívu oblouku, ale kromě velikých ztrát, (anglická II. armáda (Plumer) vzala 7500 zajatců a na 100 děl) nemělo to dalších následků. Angličané se připravovali k příštímú útoku, který nadešel pak v červenci v souvislosti s ruskou ofensivou.

Poněvadž německé posice, jak se utvořily Nivellovou ofensivou, zejména na Chemin des Dames a jinde, nebyly valně příznivé, podnikl Ludendorff celou řadu místních útoků k rektifikaci fronty, jež se z části podařily; tak na Chemin des Dames, na západním břehu Mosy, (18. a 19. června) a jinde. Ukázalo se, že lehčí je útočit, než získané udržet. — Tak bylo tomu u Verdunu, kde ztraceno zase to, co bylo v těchto útocích získáno. Verdun, dědictví Falkenhaynova, stál Němce vůbec zbytečně mnoho krve.

V té době také nastaly změny v německém vedení. Za generála Falkenhausena, jenž se stal generálním guvernérem Belgie, převzal velitelství jeho skupiny Otto v. Below a za něho opět v Makedonii z východní fronty povolán gen. v. Scholtz. Šest divisí ze západní fronty posláno na ruskou, při zahájení ruské ofensivy; francouzské vrchní velení toho nevyužilo.

IX. Východní fronta a útoky Dohody v létě 1917.

Ruská fronta v nejkritičtější době pro Němce stála, poněvadž ruská revoluce podkopala útočnou schopnost jejich vojska. Necht se na revoluci díváme jakkoli, necht carské Rusko bylo odsouzeno ke zkáze a necht Dohoda sama, zejména Anglie, podporovala hnutí proti carskému dvoru, který prý byl bezprostředně před uzavřením míru s Německem — se stanoviska vojenského byla ruská revoluce neblahá. Bylo možno sesadit cara a postavit na jeho místo panovníka energického a válečného — takových věcí se stalo více v dějinách ruských — ale nebylo možno sesadit cara a postavit na místo jeho, třeba jen zdánlivě moci, chaos, v němž strany politické, jež revoluci udělaly, se hádaly o principech vlády a nemajíce žádné autority, ustupovaly víc a více demagogům a stoupencům nejradikálnějšího směru, kteří okamžitě začali kořistit ze zmatků, do nichž Rusko zapadlo, jakmile odvěká národní a náboženská autorita carova byla zničena.

Německé vrchní velení pochopilo správně, že Rusové hned v prvních dnech revoluce, kdy fronta byla v rozpacích, kdo vlastně velí vojsku a za koho se bojuje, budou vhodným předmětem neočekávané ofensivy. Gen. Linsingen zaútočil ihned na Stochodu proti ruskému předmostí severně Kovelu. Úspěch byl značný a snad bylo by bývalo lze již tehdy zúčtovat s ruskou armádou dokud se tam poměry jakž takž neupravily. Ale kancléř tomu nedovolil. Doufal totiž, že dojde nyní k vyjednávání s Rusy a k separátnímu míru, a že tedy dosáhne pokojnou cestou téhož, čeho Ludendorff by byl dobyt pouze po krvavých bojích. Další útoky byly tedy vládou zakázány a Ludendorff tenkrát neodporoval, domnívaje se, že nic neztratí, vyčká-li, až revoluce armádu ještě více oslabí.

Tu začali Rusové sami 1. července v Haliči veliké útoky. Ruský útok byl původně zamýšlen na celé frontě od řížského předmostí k Dvinsku a k Naročskému jezeru, u Smorgoně a ve východní Haliči. Princ Ludvik, velitel fronty, dověděl se to od přeběhlíků a učinil svá opatření; šest divisí, jak jsme řekli, posláno ze západu na východ.

Ruský útok v Haliči na čáře Tarnopol-Břežany-Stanislovov zdařil se jen tam, kde proti Rusům stála rakouská armáda, jejíž slovanské pluky byly tehdy již nespolehlivé. Čechové přešli otevřeně k Rusům; Bothmer, Eben a Turci se uhájili. Německý vrchní velitel na východě musil opět sanovat c. a k. vojska, zejména III. armádu. Jiné ruské útoky se nezdařily; u Smorgoně po několika dnech napětí nebezpečí minulo. Ruská armáda už nebyla starou carskou armádou.

Dne 19. července Němci přešli k protiútoku, jenž zahájen po dobré dělostřelecké přípravě u Zborova. Přes všechno hrdinství českých legií německý útok se podařil ihned na frontě asi 20 km do hloubky 15 km.

Tarnopol padl 25. července. Z taktického protiútoku se stala operace velikého slohu. Ruská armáda ustupovala demoralisována. Dne 2. a 3. srpna padly Černovice a Kimpolung. Fronta se ustálila až na Zbručí. Rakousko-Uhersko bylo znovu vyproštěno od nepřítele.

Teprve když v Haliči bylo pro Rusy vše ztraceno, zmohli se Rumuni a ruská armáda na jejich frontě k útoku u Fokšani (24. července). Zprvu měli úspěchy, ale pak je Mackensen zarazil protiútoky na západním břehu Seretu a u průsmyku Oitozského. Více nebylo možno tam docílit, dokud nedošly posily, zejména alpský sbor z Francie, a dokud ofensiva z Bukoviny nepokročila.

Dohoda na západě po událostech ve francouzské armádě stále dosud nebyla dosti silná, aby odlehčila Rusům všeobecnou ofensivou. Pouze Angličané, kteří byli v nejlepším stavu ze všech vojsk, jež tehdy držela západní frontu, vzmohli se k větší operaci. Byla to nová flanderská bitva, která se započala 31. července opět s účelem zmocnití se německé ponorkové základny na belgickém pobřeží. Sir Douglas Haig útočil na frontě 25 km od jižního kraje Dixmuide až jižně od Ypres. Útoky podporovala francouzská armáda Anthoinova na levém křídle. Angličané pokročili po dělostřelecké přípravě, která překonala vše dosavadní, o 2—4 km s užitím velikého počtu tanků; pak povodeň přerušila operace; veliké massy kavalérie, které stály pohotově k pronásledování, nepřišly k platnosti. Teprve 16. srpna mohlo být v operacích pokračováno, kdy ovšem moment překvapení už nepůsobil a Němci měli rezervy pohotově. Dne 20. září následoval třetí a 27. čtvrtý akt dramatu, ale krise byla už pro Němce překonána. Koncem října a před 10. listopadem byly útoky opakovány, Angličané překročili Langenmarck a St. Julien, dosáhli okrajů lesa Houthulst, ale pak zaražení na čáře Dixmuide-Paschendaale-Hollebeke, ale teprve po velikých ztrátách na mužstvu německých „zákročných“ divisí, které Ludendorff zavedl pro vratné útoky v průlomech, utvořených nepřítelem. Skoro za každou frontovou divisi stála nyní divise zajišťovací a i ve třetí linii byly ještě rezervy.

Také Francouzi (II. armáda Guillaumat) útočili u Verdunu ve dnech 21. a 26. srpna. I jim se podařilo proniknout přes Forges a k Beaumontu proti V. armádě Gallwitzové.

Ve všech těchto útocích se Ludendorffovi ukázalo, že nepřítel má větší technické prostředky než německá armáda. Tanky, jimž německé autority se zpočátku smály a jež německé časopisy ličily jako hračku, překonávaly všechny obtíže jámových polí; dělostřelba prorážela nejlepší betonové kryty. Vojska se necítila už bezpečna, leckde povolovaly i dobré, odpočinulé divise. Německé ztráty při všech dohodových útocích, i oněch, jež se vlastně nezdařily, byly ohromné. Dohoda se velmi brzy přizpůsobila taktice „zákročných“ divisí. Gen. Pétain omezil svoje útoky vždy na frontu napřed dobře prozkoumanou; nekladl si příliš daleké cíle, nýbrž připraviv si půdu vydatnou palebnou přehradou, hnál svou pěchotu jen tak daleko, kam přehrada dospěla; jeho pěchota neztratila souvislost s dělostřelectvem a udržela pravidlem všecku půdu, kterou získala při takovém prudkém nárazu, odrazivši všechny útoky německých „zákročných“ divisí, které ztrácely při tom vždy tolik, že nebývaly pak už schopny další ofensivy, zejména v posledních útocích ve Flandrech.

Ve dnech 22.—27. října provedla VI. armáda (Maistre) ofensivu v cípu Laffaux, který ohrožoval francouzské posice na Chemin des Dames. Bylo útočeno na linii Siegfriedovu severně a východně Laffaux v šíři 12 km. Jedna německá divise podlehla plynu a Maistre obsadil Chavignon, dospěl až k Ailette a na východ až ke kanálu vedoucímu k Aisně. Bylo dobyto Malmaisonu,

rozbito několik německých divisí, ukořistěno 200 děl a zajato 11.000 nepřátel. Dne 2. listopadu Němci ustoupili za Ailetu.

Tyto útoky na západě odvracely Ludendorffa od jeho hlavní myšlenky: zúčtovat s východní frontou definitivně. Rusové byli v revoluci, Rumuni dosud v reorganisaci; ofensiva u Rigy s jedné, v Multansku a Bukovině s druhé strany byla by povalila celou východní frontu, která už nebyla dost pevná. Ale k přechodu u Rigy bylo třeba posil, kterých nebylo kde vzíti. K tomu přistupovala zoufalá situace rakousko-uherských vojsk na Soči. Vojska ta sice ztratila poměrně málo za 11. sočské bitvy, pouze bajnickou planinu a oblouk Sjelo-Kostanjevica-Vipava, nicméně byla v takovém stavu, že by 12. bitvy už nebyla šlesla. Terst byl by se poroučel. Bylo třeba situaci na italské frontě nějak napravit, nebo rakouská armáda tam ztratila veškerou odolnost. I na italské frontě se obrana ukázala ztrátyplnější než útok.

Ačkoliv se stanoviska celkové situace strategické útok na Rusko Multanskem byl by býval mnohem úspěšnější, bylo třeba vzhledem k unavenému spojení odložit tuto akci a zasadit především ránu italské armádě, jež se pro ten okamžik hrozila Rakousku stát krajně nebezpečnou. Útokem na Rusko byla by na východě válka bývala rozhodnuta a toho Německo potřebovalo, aby zesílilo svou posíci na západě, kde se drželo už jen se 154 divisemi proti 190 dohodovým vesměs silnějším. A proto za tohoto stavu věcí, energická ofensiva na západě se strany Dohody, třeba jen s nárazy lokalisovanými, byla by způsobila Ludendorffovi situaci zoufalou. Ale francouzská vláda se k ní nechtěla odhodlat.

Dne 1. září Hutier přešel Dvinu u Üxküllu a v důsledku toho padla pak Riga; fronta se natáhla a bylo možno uspořit dvě divise a odeslat je do Francie, odkud zase vysílány posily na italskou frontu a utvořena nová, XIV. armáda (Otto v. Below) pro chystanou ofensivu, již měla být italská armáda postavena hors de combat. Za Belowa na západní frontě přijal VI. armádu gen. v. Quast.

Pokračování.

Dr. R. TSCHORN:

Vojna a vojáci v díle Alšově a Jiráskově.

(Dokončení.)

IV.

„Myslil jsem na dni staré...“
Žalm 76 (77).

„Pojďte a poslyšte pověsti dávných časů...“

Tak začíná Jirásek svoje „Staré pověsti české“ (vyd. poprvé r. 1894 v Praze) z dob, kdy „ohromné pralesy se černaly po horách na pomezí a se svahů těch hor táhly se širokými pruhy na míle hluboko do země“, která „čekala jen na dělný lid, jenž by užil hojných darů jejích. I přišel a nevzdělanou zdělal; zvelebil ji těžkou, lopotnou prací a svatou ji učinil tím potem svým a krví svou, kterou pak vyhlil v přemnohých bojích, háje prací svou dobyté země i svého jazyka...“

Počínaje bájemí a pověstmi z doby pohanské, o příchodu Čechově, o Krokovi a jeho dcerách, o Libuši, Přemyslu, divčí válce, Horymírovi, o vrahu knížecího synka z Lučanského rodu, Srbínu Durynkovi, přechází Jirásek k pověstem z doby křesťanské, k pověstem o staré Praze, o Žižkově, kutnohorských havířích, Bílé paní, o Růžovém paloučku, o blanických rytířích,